

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УКРАЇНОЗНАВСТВО

Номер 3
2006

За редакцією Петра Кононенка

КИЇВ – 2006

У К Р А Ї Н О З Н А В С Т В О

Номер 3
2006

Журнал засновано
в лютому 2001 року

Редакційна колегія

КОНОНЕНКО П. П. – голова колегії

Науковий
громадсько-політичний
культурно-мистецький
релігійно-філософський
педагогічний журнал

Scholarly
Political and Public
Cultural and Art
Religious and
Philosophical
Pedagogical Journal

Засновник – Науково-
дослідний інститут
українознавства
Міністерства освіти і
науки України

The founder is the Science
and Research Ukrainian
Studies Institute of the
Ministry of Education and
Science of Ukraine

Видає Науково-дослідний
інститут українознавства
(раз на три місяці)

Published once in three
months by the Science
and Research Ukrainian
Studies Institute

Головний редактор
Петро КОНОНЕНКО,
директор Інституту,
професор, академік,
лауреат Міжнародної
премії ім. Й.Г.Гердера

The chief editor
Petro KONONENKO,
director of the Institute,
professor, academician,
the International
Y.G.Herder prize winner

Заступник головного
редактора Тарас КОНО-
НЕНКО, заступник дирек-
тора Інституту з наукової
роботи, доцент, кандидат
філософських наук

Assistant of the chief edi-
tor Taras KONONENKO,
deputy director of Institute
on scientific work, candydat
nauk, dotsent

Відповідальний секретар Тетяна РЕНКЕ

Видавнича рада

Бандура Г.Г., Бугров В.А., Лукашенко В.В.,
Наливайко С.І., Придатко Т.О., Ренке Т.Л., Солда-
тенко В.М., Сніжко В.В., Токар Л.К., Фігурний Ю.С.,
Шкрібляк П.В., Ярошинський О.Б.

Журнал друкується на підставі свідоцтва серії КВ
№ 4863 від 13.02.2001 р. про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації, виданого
Державним комітетом інформаційної політики,
телебачення та радіомовлення України

Рекомендовано Вченою радою Науково-дослідного
інституту українознавства Міністерства освіти і
науки України (протокол № 29 від 19.09.2006 р.)

Науково-дослідний інститут українознавства
Міністерства освіти і науки України
м.Київ, вул. Ісаакяна, 18
тел.: 494-13-30
www.rius.kiev.ua

e-mail: journal@rius.kiev.ua
електронне наукове фахове видання "Україно-
знавство" відповідно до рішення Вченої ради (про-
токол № 10 від 31. 10. 05) щодо поширення журналу
в мережі Інтернет розповсюджується за адресою:
<http://www.ualogos.kiev.ua>

©Науково-дослідний інститут українознавства
Міністерства освіти і науки України, 2006

Барабаш С.Г., доктор філологічних наук, професор
Баран В.Д., доктор історичних наук, професор,
член-кореспондент НАН України
Баранівський В.Ф., доктор філософських наук,
професор

Бичко І.В., доктор філософських наук, професор
Болюбаш Я.Я., доцент, директор Департаменту
вищої освіти МОН України

Горський В.С., доктор філософських наук, професор
Гуржій А.М., доктор технічних наук, професор,
академік АПН

Грицик Л.В., доктор філологічних наук, професор
Дробноход М.І., доктор геолого-мінералогічних
наук, професор

Єрмоленко С.Я., доктор філологічних наук, про-
фесор

Ідзьо В.С., доктор історичних наук, академік
Калакура Я.С., доктор історичних наук, професор

Козлов А.В., доктор філологічних наук, професор
Колодний А.М., доктор філософських наук,
професор

Кононенко Т.П., кандидат філософських наук

Коцур В.П., доктор педагогічних наук

Крисаченко В.С., доктор філософських наук,
професор

Майборода В.К., доктор педагогічних наук, про-
фесор

Мокренко А.Ю., професор національної музичної
академії України ім. П.І. Чайковського

Надольний І.Ф., доктор філософських наук, про-
фесор

Недюха М.П., доктор філософських наук,
професор

Ничкало Н.Г., доктор педагогічних наук, професор,
академік АПН України

Погрібний А.Г., доктор філологічних наук, професор
Погребенник В.Ф., доктор філологічних наук,
професор

Пономаренко А.Ю., кандидат філологічних наук
Сазоненко Г.С., кандидат педагогічних наук

Свіженко В.О., доктор біологічних наук
Степики М.Т., доктор філософських наук, професор

Толстоухов А.В., доктор філософських наук
Федоренко Є.В., доктор філології, професор,
академік

Філіпчук Г.Г., доктор педагогічних наук, професор,
академік АПН України

Чередниченко О.І., доктор філологічних наук,
професор

Шевченко В.І., доктор філософських наук, професор

Ятченко В.Ф., доктор філософських наук
Яцків Я.С., доктор фізико-математичних наук,
професор, академік НАН України

*Редакція залишає за собою право на мовности-
лістичне редагування рукописів і передруків відпо-
відно до норм чинного Правопису, яке не змінює
позиції автора. Наукові статті в галузі історичних
наук зараховуються як фахові згідно з постановою
Президії ВАК від 10.12.2003 року № 2-05/10, нау-
кові статті в галузі філософських наук зараховують-
ся як фахові згідно з постановою Президії ВАК від
8.06.2005 року № 4-05/5*

*Автор несе відповідальність за фактичний вик-
лад матеріалу*

ЗМІСТ

КОЛОНКА РЕДАКТОРА

Кононенко П. Українська освіта у світовому часо-просторі..... 8

Розділ I ЛЮДИНА І ЇЇ СПРАВА

Степаненко М. “Милостю Божою” мовознавець і педагог (до 70-річчя від дня народження академіка Арнольда Панасовича Грищенка).....30
Злобенко Д. Носій наукової думки світового значення про ґрунтоутворення (до 160-річчя з дня народження В.В.Докучаєва).....35
Біляїв В. Вірний покликанню (Микола Вірний-Француженко).....40
Мойсєнко Валентин Станіславович.....44
Кононенко П., Кононенко Т. Шлях до великої мети (до 60-ліття В.В.Сніжка)..... 46
Професору, доктору філософських наук Гарському Вілену Сергійовичу – 75..... 49
Не можна пізнати світ, не пізнаючи себе самого (до 75-ліття Ігоря Валентиновича Бичка)..... 50

Розділ II ІСТОРІЯ. ТЕОРІЯ. МЕТОДОЛОГІЯ

Кононенко Т. Моделювання характеру розмислу Г.Сковороди в методологічній культурі Нової філософії XVI–XVIII ст.....52
Токар Л. Українознавство у змісті та структурі національної освіти.....58
Шевченко В. Українознавство та історія України.....63
Ковпик С. Українознавство в школах Кривбасу.....71
Фігурний Ю. Теоретичні та практичні засади підготовки та проведення курсів підвищення кваліфікації вітчизняних педагогічних кадрів з українознавства в контексті етнонаціонального державного процесу 74
Печеранський І. Предмет та завдання історико-філософського українознавства (До питання про теорію науки).....82
Баран В. Ранньосередньовічні слов'янські поселення біля с.Рашкова на Середньому Дністрі.....89
Мельник А. Стан дослідження законів історії у новітні філософсько-історичні думці України.....91

Розділ III ОСВІТА

Наливайко С. Введення у сучасній освітній процес найновіших мовно-етно-генетичних прочитань давніх вітчизняних і зарубіжних писемних джерел – актуальне й невідкладне 96
Цимбалюк В. Державні освітні стандарти і українознавство 98
Сазоненко Г. Школа майбутнього.....102
Кучинський М., Черкай І. Моральне виховання молодших школярів у процесі опрацювання казок на уроках читання 106
Карпенко С. Освіта в українській діаспорі. Результати моніторингу на 17 червня 2006 р.....111

Хоменко О., Тараторіна С. Освітній чин національного письменства, або Дещо про тяглість загроженої традиції.....113
Тараторіна С. Освіта, компаративістика, етнічна ментальність у контекстуальних зіставленнях навчальних програм з літератури України і США 119
Фролова О. Поняття національного виховання у філософсько-освітньому вченні С.Русової.....122
Лазарева В. Проблеми української освіти в творчому доробку П.Куліша.....127
Хмуровська С. Джерело нашої духовності – родинне виховання 130
Чешков О., Новосад С., Психотипові ознаки українських підлітків I.Конативні компоненти.....131
Гринчишин Т. Нотатки до справи національно-патриотичного виховання молоді.....139
Херсонєць Н. Розвиток церковнопарафіяльних шкіл на півдні України у другій половині XIX ст.....145
Лопушанська Г. Проблеми розвитку освіти в Україні.....149

Розділ IV МОВА І МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ

Чередниченко О. Мова і культура у контексті глобалізації.....154
Єрмоленко С. Мета мовної освіти – навчити думати, говорити і творити 158
Балагура О. Дослідження М.Ю.Брайчевським витоків слов'янської писемності 166
Охріменко С., Охріменко Ю. Проблеми становлення української науково-технічної мови на прикладі фізичної галузі знань.....171

Розділ V УКРАЇНСЬКА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ДУМКА

Сніжко В. Символ та символізм.....176
Матяш В. Аналіз впливу програм радіо та телебачення на формування особистості у підлітковий та юнацький періоди життя..... 181
Пасемко І. Коли ж хрестилися московити, або як ідеологія баламутить розум.....183
Колісник В. Що робити?.....186
Яблонська Г. Виступ на Секції “Жіночі організації та їх місце у громадському суспільстві” IV етапу Всеукраїнського форуму українців.....192
Богайчук В. Законодавче забезпечення мовних прав і обов'язків в Україні 195

Розділ VI УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА

Мельник Л. Москва. Старий Арбат. Культурний центр України.....202
Печеранський І., Фігурний Ю. “Ізборник 1076 року” – визначна пам'ятка духовної культури Київської Русі в контексті українознавства 206
Касян Л., Семенович О., Наближення до себе.....209
Борисенко В. Проблеми і перспективи розвитку національної культури в системі освіти.....211
Ламзін С. Сонцепромінний поет Шебелинки (з нагоди виходу нової збірки поезій Миколи Пивовара “Заметіль”). 215

Розділ VII УКРАЇНА – ЕТНОС

- Фігурний Ю.** Археологічні дослідження в басейні річки Вись в українознавчому вимірі.....218
- Наливайко С.** Ця загадкова польська Вісла.....226
- Ятченко В.** Шаманізм і шаманство в українців: вигадка чи реальність? (Роздуми й запрошення до дискусії).....233
- Лебедева О.** теоретичні основи проблем етногенезу в монографії М.Ю.Брайчевського “Походження Русі” 237
- Остріченко В.** Стрижем утримання життя земного світу є духовність.....242

Розділ VIII УКРАЇНА І СВІТ

- Галько О.** VI Міжнародна конференція “Тарас Шевченко і світова культура” у Санкт-Петербурзі 248
- Петриченко К.** Українська освіта у Канаді..... 253
- Найденко Л.** Досвід роботи української недільної школи в умовах подвійного іншомовного оточення. Пошуки оптимальних програм викладання українознавчих предметів.....256
- Ідзьо В.** М.С.Грушевський про українське питання у Росії в період I російської буржуазно-демократичної революції 1905-1907 років..... 258
- Мельник Л.** “Українська весна в Санкт-Петербурзі”.....262
- Ісаєва Н.** Поезія Тараса Шевченка періоду заслання і проблема відтворення їх національної специфіки в китайських перекладах..... 263
- Вітолін О.** Історія України в наковій спадщині єврейців..... 270
- Карпенко С.** Українська діаспора в Республіці Казахстан: історія розвитку 274

- Сербін С.** В іншому часі–в іншому місці (з архіву родини В.Голубовича) 279
- Сіпко С., Лер Дж.** Волинь у Новому Світі: українські поселення в Парагваї..... 289
- Петриченко К.** Українська школа імені Цьопи Паліїв у Канаді..... 294
- Однодумність світового українства..... 298

Розділ IX РЕЦЕНЗІЇ, ПРЕЗЕНТАЦІЇ, КОНКУРСИ

- Литвин Ю.** Книга Василя Нечепи “В рокотанні-риданні бандур”: славетний кобзар про кобзаря світової слави..... 304
- Крижанівська В.** Нема рідної землі... 306
- Чорній В.** Рецензія на науковий бібліографічний довідник з етнологічних та дртичних до них проблем українознавства “Україна-етнос”..... 315
- Істоміна Н.** Про студію вчителів-українознавців..... 317
- Шевченко для українців– як сонце, в світлі якого в усій величі і красі воскресає Україна..... 319
- Збірка до 15-річчя Українського гуманітарного ліцею Київського Національного університету імені Тараса Шевченка..... 320

Розділ X ДО 150-РІЧЧЯ ІВАНА ФРАНКА

- Любарська Л.** Мовознавча спадщина Івана Франка.....322
- Шкрібляк П.** Село Голови– один з центрів втілення ідей Івана Франка на Гуцульщині..... 325
- Краснодемська І., Склярова О.** Українознавча спадщина Івана Франка..... 329
- Касян Л.** Іван Франко– критик, історик та теоретик українського національного театру..... 331

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Українознавство

Номер 3
2006

науковий
громадсько-політичний
культурно-мистецький
релігійно-філософський
педагогічний журнал

Комп'ютерний набір
відділ науково-технічної інформації під керівництвом *Мельниченко О.А.*
Художнє оформлення – *Павленко Н. С.*
Наукова редакція – *Придатко Т.О.*
Літературна редакція – *Науменко Л.Г.*
Коректура – *Ткаченко Л.І.*
Комп'ютерна верстка – *Семенюченко О.В.*
Цисарська Л.О.

За редакцією Петра Кононенка

Підписано до друку 29.09.2006. Формат 60x84/8
Друк офсетний. Папір офсетний. Гарнітура *pragmatika*.
Ум. друк. арк.   Обл.-вид. арк.
Тираж 500 прим. Зам. №

Видавництво
Свідоцтво

Друк